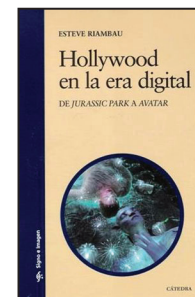

RIAMBAU, E. *Hollywood en la era digital. De 'Jurassic Park' a 'Avatar'*. 1a ed. Madrid: Cátedra, 2011. (Colección Signo e Imagen, 135), 435 p. ISBN 978-84-376-2754-0

PER JOSÉ LUIS SÁNCHEZ NORIEGA

Professor d'història del cinema - Universidad Complutense de Madrid

De la sala de cinema a l'experiència multimèdia

Duem algun temps llegint cròniques d'urgència, entrevistes i tot tipus de reflexions –unes d'improvisades, altres de més pensades, les que més, intuïdes– que diagnostiquen un moment de canvi radical en la història del cinema, que està tenint lloc ara mateix, a causa de les mutacions que s'estan experimentant en la indústria, la tecnologia i l'exhibició. Efectivament, avui ens trobem amb el fet que les empreses de cinema formen part de grans grups mediàtics que harmonitzen informació i entreteniment (*infotainment*), que la revolució informàtica ha canviat la forma de crear, muntar, emmagatzemar, distribuir i exhibir les imatges i –el fet definitiu– que les pel·lícules ja no es veuen principalment a les sales de cinema, ja que han proliferat canals i suports. Juntament amb la irrupció del cinema sonor (1927-1930) i les transformacions dels nous cinemes (1959-1965), avui podem considerar un gran canvi en la història del cinema que, a causa de la seva magnitud, necessita més temps i bé podem datar, com fa Esteve Rimbau en aquest llibre, entre les pel·lícules *Jurassic Park* (1993) i *Avatar* (2009). Bé és veritat que en aquests tres lustres podem identificar successos de naturalesa diversa i que alguns elements del gran canvi, com el cinema electrònic o la hibridació i la reformulació dels gèneres, arrenquen als anys vuitanta.

El títol molt precís indica un lloc (Hollywood, ni tan sols tot el cinema nord-americà) per subratllar que es refereix al cinema majoritari, comercial, amb una tradició d'un segle de la indústria californiana; i una època caracteritzada per una expressió ("era digital") que la persona lectora ha de comprendre més enllà del seu significat inicial referit a la tecnologia de compressió de la informació aplicada a l'audiovisual per englobar una sèrie de fenòmens més amplis. Abordar el cinema majoritari en aquest lapse del canvi és una tasca oportuna i més que interessant, encara que una miqueta temerària en la mesura que ens falta perspectiva per a l'anàlisi: al cap i a la fi, hauran de passar un parell de decennis per veure si *Avatar* ha estat l'inici d'un nou format audiovisual o l'intent fallit de reanimar el difunt

3D per lluitar contra la pirateria. Per sort, el professor Rimbau és un especialista solvent que compta amb una bibliografia ja àmplia –amb monografies sobre Resnais, Chaplin, Costa-Gavras, Coppola, Kubrick, etc.– en la qual destaquen els seus estudis exhaustius sobre Orson Welles a Espanya, la biografia sobre Ricardo Muñoz Suay i els assajos sobre el cinema francès (1958-1998) i, en col·laboració amb Casimiro Torreiro, sobre l'Escola de Barcelona. És just subratllar aquesta trajectòria per prendre nota del bagatge amb què s'aborda aquesta història del Hollywood actual.

El treball de Rimbau és intel·ligent, precís, ponderat i, encara que sigui de forma provisional, ofereix un panorama excel·lent del cinema contemporani majoritari, desentranant-ne les línies de força, aquells trets que li confereixen identitat. No és tot el cinema existent i fins i tot cal pensar que no és el més innovador artísticament ni el més fascinant intel·lectualment, per això *Hollywood en l'era digital* és una lectura complementària recomanable del –al meu parer– millor estudi sobre la renovació estètica d'aquella mateixa època: *Cine e imaginarios sociales. El cine posmoderno como experiencia de los límites (1990-2010)*, de Gérard Imbert (Madrid, Càtedra, 2010). Aquest últim s'ocupa del cinema no californià, principalment de les figures emergents del cinema asiàtic i europeu. Però hi ha alguns lligams en comú (anàlisi d'obres de Gus van Sant, Tim Burton, David Fincher) que permeten la continuïtat en la lectura de tots dos textos.

El treball de Rimbau s'articula en un primer capítol sobre l'*studio system* actual, en què es dona compte de la indústria del cinema de Hollywood, i set capítols que respondrien a línies o trets que poden caracteritzar aquest cinema comercial de l'era digital, tant des de les novetats tecnològiques o estètiques, com en els temes, els arquetips, les reformulacions de gèneres, etc. Conscient que, al cap i a la fi, parlar de cinema és parlar de pel·lícules i que el que millor li serveix al lector són les anàlisis filmogràfiques més que les elucubracions o les digressions sociològiques, l'autor se centra en el mig centenar de pel·lícules significatives, simptomàtiques, dels corrents dominants d'aquest

cinema actual (això que alguns repeteixen ara incansablement com a *mainstream*). Aquestes anàlisis tenen rigor i penetració intel·lectual, mostren una contextualització cultural creativa i un coneixement ampli de la història del cinema, cosa que no només els converteix en model de reflexió sobre les pel·lícules que ha de servir al lector/espectador per al seu propi aprenentatge, sinó també en les tesselles del mosaic amb què s'elabora aquest capítol fonamental d'aquella història que tracta sobre el cinema de Hollywood en l'era digital.

Aquest cinema té lloc en el marc industrial (capítol 1) dels grans grups multimèdia que afavoreixen les sinergies i propicien un màrqueting global mitjançant franquícies o modes que alimenten sèries de televisió, parcs temàtics, videojocs o còmics, de manera que les pel·lícules se situen en un entramat de producció que va més enllà del títol singular i del vehicle mateix del cinema. Per això no és d'estranyar –més enllà de les adaptacions tradicionals de la literatura al cinema– la proliferació de transvasaments entre televisió, historietes, videojocs i/o la creació en obres en suports diversos (cap. 3). La revolució digital no només suposa transformacions dràstiques en la indústria (cap.2), sinó que obre les portes a estètiques noves o a formulacions noves de la realitat, no en va una marca d'identitat central en aquest cinema és la reescriptura de velles pel·lícules (cap. 6) o el reencantament propi de l'aventura clàssica mitjançant herois nous (cap. 7), per això es pot dir que “La realidad, en el cine contemporáneo, es siempre subsidiaria de una imagen que, además de reproducirla –como hacía antaño–, la transforma, la subvierte e, incluso, la ignora para generar una nueva entidad convertida en un simulacro de lo real” (p. 18).

D'alguna manera, aquesta nova entitat trenca la dicotomia radical realitat/ficció per difuminar la frontera, advocar per estats intermedis, potenciar retòriques de *mise en abîme* i posar en crisi el dualisme com sigui que se l'anomeni (real/imaginari, actual/potencial...), la qual cosa planteja la representació d'universos paral·lels de naturalesa diversa, com molt bé exposa Riambau a l'esplèndid capítol 9 amb l'anàlisi de *Memento*, *El ladrón de orquídeas*, *Inland Empire*, *Minority Report*, *The Matrix*, etc. en el que sembla el tret més singular d'aquest cinema de l'era digital. A l'últim, cal assenyalar la reflexió sobre el llenguatge d'aquest cinema (cap. 4), molt més divers del que sembla a primera vista, i la reformulació dels gèneres (cap. 5) que duen a terme alguns títols de fort impacte (*Titanic*, *Forrest Gump*, *El proyecto de la bruja de Blair* ...) i que permeten parlar unes vegades de cinema postmodern i d'altres, de postclàssic. Com endevinarà el lector, *Hollywood en la era digital* constitueix una aproximació excel·lent i encertada al cinema actual que desentraña la seva identitat des de diversos angles, la qual cosa atorga una riquesa notable a l'estudi.